

У ҳолда (3) тенгламага (4) тенгламани қўйсақ қуйидаги кўринишга келади;

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Tojiyev, R., & Rajabova, N. (2021). EXPERIMENTAL STUDY OF THE SOIL CRUST DESTRUCTION MECHANISM. Scientific progress, 2(8), 153-163.
2. Ахунбаев, А. А., Ражабова, Н. Р., & Вохидова, Н. Х. (2020). Исследование гидродинамики роторной сушилки с быстровращающимся ротором. Экономика и социум, (12-1), 392-396.
3. Ахунбаев, А. А., & Ражабова, Н. Р. (2021). Высушивание дисперсных материалов в аппарате с быстро вращающимся ротором. Universum: технические науки, (7-1 (88)), 49-52.
4. Ахунбаев, А., Ражабова, Н., & Сиддиқов, М. (2021). Математическая модель сушки дисперсных материалов с учётом температуры материала. Збірник наукових праць SCIENTIA..
5. Ахунбаев, А., Ражабова, Н., & Вохидова, Н. (2021). Механизм движения дисперсного материала при сушке тонкодисперсных материалов. Збірник наукових праць SCIENTIA.
6. Rajabova, N. R., & Qodirov, A. B. (2022). DRYING TONKODISPERSE MATERIALS IN AN UNSUCCESSFUL ROTARY-DRUMMING MACHINE. International Journal of Advance Scientific Research, 2(06), 35-39.
7. Тожиёв, Р. Ж., Миршарипов, Р. Х., & Ражабова, Н. Р. (2022). Гидродинамические Режимы В Процессе Сушки Минеральных Удобрений. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 3(5), 352-357.

TRANSPORT TIZIMLARI UCHUN AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING XUSUSIYATLARI

Sodiqov Sarvar Sami o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti

sarvar.s@umail.uz

Annotatsiya. Aloqa vositalaridan foydalanishga asoslangan zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish tufayli "axborot tizimi" atamasi keng qo'llaniladi. Ushbu tezisdan transport tizimlari uchun axborot texnologiyalarining xususiyatlari ko'rib chiqilgan va tavsiyalar berib o'tilgan.

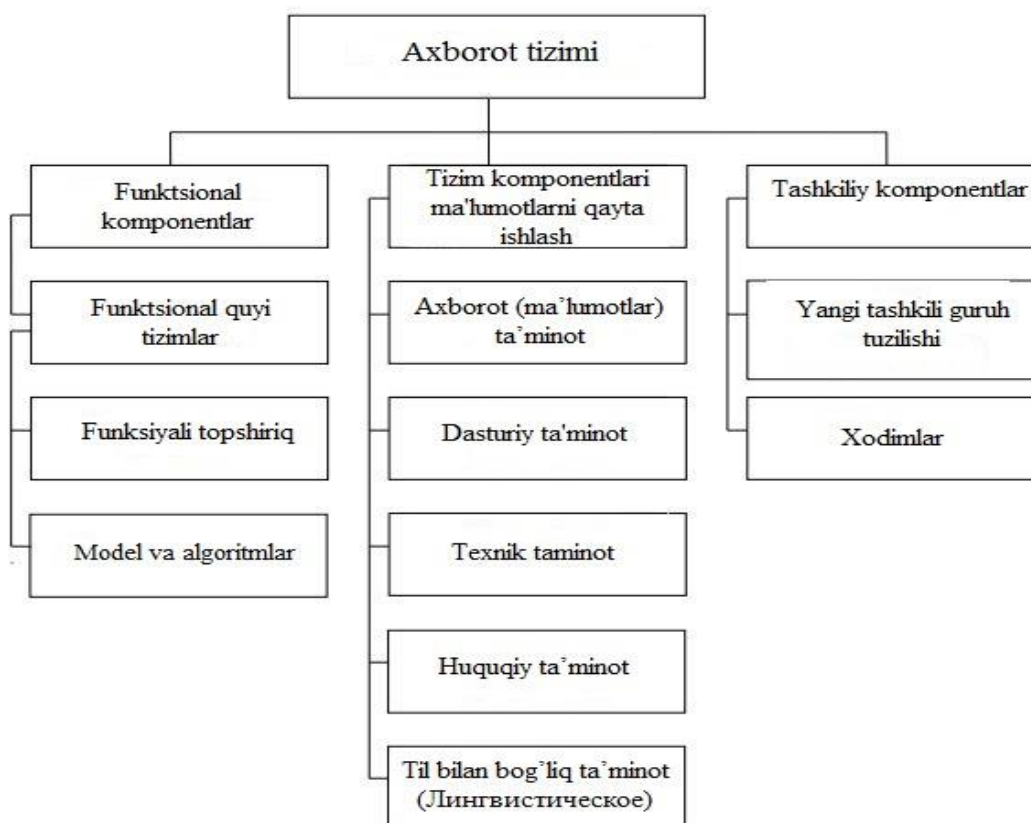
Kalit so'zlar. Axborot, funktsional komponentlar, axborot tizim, transport, dinamizm, avtotransport.

Axborot tizimi bu tartiblangan o'zaro bog'liq usullar to'plami va ob'ekt haqida ma'lumot to'plash, qayta ishlash va uzatish uchun axborot texnologiyalari vositalari belgilangan maqsad oddiy axborot tizimlari quyidagi komponentlar to'plamini o'z ichiga oladi:

- funktsional komponentlar;
- ma'lumotlarni qayta ishlash tizimining tarkibiy qismlari;
- tashkiliy qismlar.

Funktsional komponentlar boshqaruv funktsiyalari tizimini anglatadi – bu to'liq vaqt va makonda o'zaro bog'liq bo'lgan boshqaruv majmuasi (kompleksi), korxona oldiga qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun zarur.

Ma'lumotlarni qayta ishlash tizimi axborot xizmatlari uchun mo'ljallangan boshqaruv qarorlarini qabul qiladigan turli xil boshqaruv organlarining mutaxassislari hisoblanadi.

1 – rasm. Axborot tizimning diagrammasi

Axborot texnologiyalarining tashkiliy tarkibiy qismlari usullar va vositalar to'plami sifatida tushuniladi, ob'ektlar va boshqaruvning tashkiliy tuzilishini takomillashtirishga quidagilar imkon beradi:

1. Tarkibiy bo'linmalar tomonidan bajariladigan funktsiyalar;
2. Shtat jadvalini aniqlang va har bir tarkibiy bo'linma a'zolarining soni;
3. Ish ta'riflarini ishlab chiqish tozalash va diagnostika muassasalarining ishlashi sharoitida xodimlarni boshqarish.

Avtomobil transportida axborot tarmoqlari. Internetga bog'lanish imkoniyati tufayli zamonaviy axborot tarmoqlari avtomobil transporti, kompyuterlardan faol foydalanishga asoslangan yuqori darajadagi foydalanuvchilarga qulay interfeys bilan real vaqt, keng dastur umumiy va maxsus maqsadlar uchun amaliy dasturlar to'plamlari, masofaviy ma'lumotlar bazalari bilan ishlash ma'lumotlar va dasturlarni amalga oshirish uchun axborot tizim uchta komponentni talab qiladi:

1) hisoblash vositalarini birlashtirgan texnik vositalar kompleksi va tashkil etish texnikasi;

2) tizimdan iborat (umumiy) va qo'llaniladigan dasturiy vositalar tizimi dasturiy ta'minot;

3) ishni tashkil qilish uchun ko'rsatma va normativ-huquqiy hujjatlar, tizimlar boshqaruvi va texnik xodimlar.

Axborot tizim samaradorligi mezonlari qarorlarni qabul qilishda samaradorlik darajasi va tahlil qilish uchun iqtisodiy va matematik usullar va modellardan foydalanish imkoniyati aniq moliyaviy va ishlab chiqarish vaziyatlari. Bunday holda, quyidagi to'rttasi sodir bo'ladi, boshqarishda axborot tarmoqlaridan foydalanish rivojlanishining asosiy tendentsiyalari:

1) tobora o'zgarib borayotgan axborot mahsuloti xususiyatlarining o'zgarishi hisoblash natijalari va analitik ishlar va shaxsga ko'rsatiladigan xizmatlar gibridida foydalanuvchi;

2) turli xil axborot texnologiyalarining parallel o'zaro ta'siri va boshqalarning kombinatsiyasi bir vaqtning o'zida idrok etishga yo'naltirilgan axborot turlari (matn, grafik, raqamlar, tovushlar) hislar yordamida odam;

3) axborot manbasidan unga o'tish yo'lidagi barcha oraliq havolalarni chiqarib tashlash iste'molchiga, ya'ni avtoullov haydovchisining to'g'ridan-to'g'ri aloqasi mumkin bo'ladi videokonferensiya aloqa tizimi va elektron pochta orqali ob'ektlar va dispatcher;

4) sun'iy yo'ldoshdan foydalanish natijasida axborot texnologiyalarining globallashuvi aloqa vositalari va Butunjahon Internet tarmog'i, buning natijasida avtoullov haydovchilari foydalanishlari mumkin bir-biri bilan va sayyoramizning istalgan joyida joylashgan umumiy ma'lumotlar bazasi bilan aloqa qilish.

Dan foydalangan holda avtotransport vositalarini boshqarishni shakllantirish to'g'risida avtomobil transportining axborot tarmoqlariga quyidagi ko'zga ko'ringan xususiyatlar ta'sir qiladi:

1) dinamizm - avtomobil transporti xizmatlari (o'zaro bog'liq bo'lgan to'plam sifatida) tuzilmalar) - bu muhim rol o'ynaydigan murakkab dinamik tizim stoxastik jarayonlar; tashish jarayonida dinamikasi kuzatiladi, qaerda ko'plab harakatlanuvchi tarkib birliklarining ishtiroki, shuningdek, texnik xizmat ko'rsatish jarayonida va harakat tarkibidagi texnik harakatlar soni o'zgaruvchan bo'lganda ta'mirlash hajmi va juda ko'p sonli tashqi va ichki sabablar ta'sirida.

2) transport vositalari va ob'ektlarni hududiy ajratish, ularning muvofiqlashtiruvchi boshqaruv organlaridan uzoqlik va tashkiliy shakllarning xilma-xilligi transport jarayoni ishtirokchilari. Avtotransportni boshqarish jarayoni amalga oshirilganligi sababli davriy ravishda, boshqaruv tizimida har safar tsikl holat haqidagi ma'lumotlarni to'plash bilan boshlanadi boshqariladigan ob'ekt. Keyin olingan ma'lumotlar qarorlarni qabul qilish uchun va nihoyat, bular uchun ishlatiladi qarorlar ijrochilarga beriladi. Ish sharoitlari boshqariladigan ob'ekt uchun o'zgarganda yangi ma'lumotlar keladi va tsikl yana takrorlanadi.

Xulosa va tavsiyalar. Axborot tizimi bu usul va vositalar majmuasidir hamda foydalanuvchilarning axborot so'rovlarini, shuningdek o'z vaqtida ta'minlash uni yig'ish va qayta ishlash natijasida olingan ma'lumotlarni taqdim etishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Khodjayeva, N., & Sodikov, S. (2023). Methods and Advantages of Using Cloud Technologies in Practical Lessons. *Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress*, 2(3), 77-82.
2. Sarvar, S., & Gulnoza, N. (2023). INTELLEKTUAL TRANSPORT TIZIMLARINI TASHKIL QILISHNING MATEMATIK MODELLARI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 3), 821-824.
3. Raximov, S. D., & Sodiqov, S. S. (2022). TEXNIK SOHA MUTAXASSISLARI O 'QUV FANLARINI O 'QITISH TAYYORGARLIK JARAYONIDA C++ DASTURIDAN FOYDALANISH ZARURATI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS* (Vol. 1, No. 7, pp. 115-118).
4. Xayrullayevna, N. G., & Sami o'g'li, S. S. (2023). TA 'LIMDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI: IMKONIYATLAR VA ISTIQBOLLAR. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(19), 473-476.
5. Sarvar, S., & Gulnoza, N. (2023). INTEGRATION OF PEDAGOGY AND INFORMATION TECHNOLOGY. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1966-1970.
6. Sarvar, S., & Islomjon, B. (2023). BULUTLI TEXNOLOGIYALAR VA BAYES TARMOG 'I MODELIDAN TA'LIMDA FOYDALANISHNING KENG IMKONIYATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 15-18.

INERSIYALI SKRUBBER ISHCHI SUYUQLIKNI PURKOVCHI MEXANIZMINI JARAYONGA TADBIQ QILISH

**Sulaymonov Abduraxmon Maxamadovich,
Shonazarov Sherali Furqatovich**

Farg'ona politexnika instituti

a.sulaymonov@ferpi.uz

Annotatsiya. Bugungi kunda dunyoda sanoat changlari va changli gazlarini tozalashda xo'l usuldan foydalanish tendensiyasi ortib bormoqda. Ho'l usul dispers sostavi yuqori (zarra o'lchami 5 mkm kichik) bo'lgan zarralarni suyuqlik muhitida ushlab qolishda samarali hisoblanadi.

Kalit so'zlar: texnologik jarayon, changli havo, sanoat changlari, dispers, skrubber.

Atrof muhitni himoya qilish ishlarini rivojlantirish maqsadida ilmiy asoslangan yechimlarga tayangan holda talablarga javob bera oladigan sanoat apparatlari ham yaratilgan va muvaffaqiyat bilan ishlatilmoqda.